

رابطه سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی مهاجران افغان (در

شهر مشهد)^۱

احمد داغستانی^۲، مهناز امیرپور^۳، احمد صادقی^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۰/۰۸

از صفحه ۲۷ تا ۶۴

پژوهشنامه جغرافیای انسانی

سال دهم، شماره سی و نهم، پاییز ۱۴۰۱

چکیده

زمینه و هدف: تحقق سرمایه اجتماعی (شناختی، رابطه‌ای و ساختاری) و احساس امنیت می‌تواند زمینه‌ساز تعاون و همکاری، اعتماد و مشارکت فعال در زندگی اجتماعی و مسیری مطمئن برای رسیدن به آرامش و امنیت باشد. در این راستا هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در مورد مهاجران افغان ساکن شهر مشهد است.

روش: این پژوهش به لحاظ هدف کاربردی و از نظر ماهیت و روش، پیمایشی است. داده‌های مورد نیاز پژوهش با روش اسنادی-پرسشنامه‌ای گردآوری شد. برای سنجش احساس امنیت و سرمایه اجتماعی از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. جامعه آماری پژوهش حاضر، کلیه مهاجران افغان در سطح شهر مشهد تعداد (۴۰۰) هزار نفر هستند که حجم نمونه بر مبنای فرمول «کوکران» (۳۷۲) نفر تعیین شده است. برای محاسبات آماری از نرم‌افزارهای «اس پی اس اس» و «اسمارت پی ال سی» برای معادلات ساختاری و مکتون‌ها استفاده شد.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که میزان سرمایه اجتماعی و احساس امنیت در مهاجران افغان از حد متوسط مورد انتظار بالاتر است. همچنین نتایج مدل‌های ساختاری نشان داد بعد ساختاری سرمایه به مقدار بار عاملی (۰/۵۸۱)، بیشترین اثرگذاری را بر احساس امنیت مهاجران نشان می‌دهد و سرمایه اجتماعی در مورد آنان توانسته است (۰/۴۵۹)، احساس امنیت را تبیین کند.

نتیجه‌گیری: نتایج نشان داد بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت مهاجران افغان در شهر مشهد ارتباط معنادار و مثبتی وجود دارد. در این راستا تقویت ابعاد سرمایه اجتماعی به‌عنوان یک ضرورت برای توسعه احساس امنیت به‌عنوان تبیین‌کننده مناسب مورد تأکید قرار گرفت.

کلیدواژه‌ها: سرمایه اجتماعی، احساس امنیت، مهاجران افغان، شهر مشهد.

۱- این مقاله برگرفته از رساله دکتری نگارنده اول با عنوان «رابطه سرمایه اجتماعی و احساس امنیت مهاجران افغان در شهر مشهد»، به راهنمایی نگارنده دوم و مشاوره نگارنده سوم، در دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قوچان، است.

۲- دانشجوی دکتری گروه جامعه‌شناسی اقتصاد و توسعه، واحد قوچان، دانشگاه آزاد اسلامی، قوچان، ایران.

۳- استادیار گروه علوم اجتماعی، واحد قوچان، دانشگاه آزاد اسلامی، قوچان، ایران، (نویسنده مسئول)،

mahnaz.amirpour@gmail.com

۴- استادیار گروه علوم اجتماعی، واحد قوچان، دانشگاه آزاد اسلامی، قوچان، ایران.

بیان مسئله

امنیت یکی از مؤلفه‌های مهم در زندگی انسان است (فضلی، ۱۴۰۱، ص ۳۷) که در دنیای امروز و در بسیاری از مباحث سیاسی، اجتماعی و اقتصادی مورد بحث (بحری‌پور و همکاران، ۱۳۹۱، ص ۹۰) و از مهم‌ترین دغدغه‌های بشر و یکی از اصول زندگی و زمینه‌ساز تکامل و ارتقاء آن بوده است (پروین‌زاده و محمدی‌شیخی، ۱۳۹۴، ص ۱). امنیت از نیازها و ضرورت‌های پایدار فرد و جامعه تلقی می‌شود (ناصرپور، ۱۳۹۸، ص ۳۷) که فقدان یا اختلال در آن، پیامدها و بازتاب‌های نگران‌کننده و خطرناکی به دنبال دارد (ترابی و گودرزی، ۱۳۸۳، ص ۳۲)؛ به‌طوری‌که انسان مدنی برای زندگی در جمع و دستیابی به مراتب بالای رشد نیازمند امنیت و آرامش خاطر است که با رشد و نمو جرائم و انحرافات اجتماعی زمینه‌های ناامنی و شکل‌گیری کجروی در سطح جامعه بیشترین دلهره را ایجاد می‌کند (ساروخانی و هاشم‌نژاد، ۱۳۹۰، ص ۸۲).

اگر امنیت در جامعه را به دو بعد امنیت عینی (وجود امنیت) و امنیت ذهنی (احساس امنیت) تقسیم کنیم (درویشی، ۱۴۰۰، ص ۲۲۴)، می‌توان گفت که احساس امنیت در یک جامعه، مهم‌تر از وجود امنیت است؛ چراکه واکنش‌های افراد در جامعه، به مقدار زیادی به میزان دریافت و ادراک آن‌ها نسبت به تلقی که از واقعیت دارند، بستگی دارد، نه خود واقعیت (فرج‌پور و همکاران، ۱۳۹۷، ص ۷۷). احساس امنیت در هر جامعه‌ای یکی از بدیهی‌ترین نیازهای اولیه‌ای است که زیربنای توسعه اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی جامعه را شکل داده و آن را سامانمند می‌کند (فضلی، ۱۴۰۱، ص ۴۰)؛ بنابراین دارا بودن احساس امنیت به‌عنوان شرط اصلی کنش، نشانه یک احساس بنیادین نظم در جامعه و تفکرات مردم آن است. امنیت وجودی با این احساس ارتباط دارد که نظم اجتماعی در حالت عادی است و با انتظارات و مهارت‌های لازم افراد در فعالیت‌هایشان سازگاری دارد. امنیت وجودی، امنیت رابطه‌ای اجتماعی است؛ یعنی این احساس را که به صورتی ایمن موقعیت را در کنترل شناختی خود داریم؛ بنابراین امنیت وجودی برداشتی بنیادین از امنیت است

که در همه موارد مربوط به امنیت حضور دارد (یاری و هزارجریبی، ۱۳۹۱، ص ۴۱).

یکی از اصلی‌ترین مؤلفه‌هایی که امنیت را ارتقاء می‌بخشد و جامعه را سالم، آرام و مطلوب می‌کند، سرمایه اجتماعی است (ذاکری‌هامانه، ۱۳۹۱، ص ۸۳). مطالعه سرمایه اجتماعی در جامعه به لحاظ تأثیر بر عوامل مختلف اقتصادی، سیاسی، اجتماعی از اهمیت دو چندان برخوردار است (جووانمرد و یوسفوند، ۱۴۰۰، ص ۵۷). سرمایه اجتماعی عامل مهمی در تبیین واریانس‌های احساس ناامنی در جامعه محسوب می‌شود (لیندستورم و همکاران، ۲۰۰۳، ص ۱۱۱). سرمایه اجتماعی از مهم‌ترین مفاهیمی است که امروزه تأثیر فراوانی بر تمامی جنبه‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جوامع دارد. از این‌رو این موضوع در چند دهه گذشته مورد توجه اندیشمندان رشته‌های مختلف قرار گرفته است. سرمایه اجتماعی با تأثیری که بر احساس امنیت افراد دارد، می‌تواند یکی از کلیدی‌ترین عوامل ارتقاء سطح احساس امنیت در بین جوامع انسانی باشد (سیف‌الدینی و همکاران، ۱۳۹۲، ص ۸۹).

ضرورت مطالعه در خصوص رابطه سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی از آنجا ناشی می‌شود که تهدیدات داخلی بالفعل و بالقوه در کشورهای کمتر توسعه‌یافته اغلب امنیت اجتماعی این جوامع را به خطر می‌اندازد. بر همین اساس، شناسایی عوامل و عناصر تأمین امنیت اجتماعی و احساس ایمنی از پیش شرط‌های اساسی در جهت برنامه‌ریزی برای ارتقاء سطح امنیت اجتماعی به شمار می‌رود و از نقش بسزایی در برنامه‌ریزی‌های راهبردی دولت‌ها برخوردار است (بحری‌پور و همکاران، ۱۳۹۱، ص ۹۲).

در این میان یکی از مهم‌ترین مسائلی که کشور ایران را طی دهه‌های آینده درگیر ساخته است؛ مهاجرت‌های بی‌رویه اتباع بیگانه (به‌ویژه افغان‌ها) به کشور بوده و متعاقب این پدیده کشور پذیرای سه موج بزرگ مهاجرت از طرف مرزهای شرقی کشور بوده است. موج نخست بعد از تجاوز شوروی به افغانستان در سال (۱۹۷۸ تا ۱۹۸۵)، موج دوم پس از درگرفتن جنگ داخلی میان گروه‌های مختلف مجاهدین در فاصله سال‌های (۱۹۸۹ تا ۱۹۹۵) و سومی بعد

از ظهور طالبان در سال (۱۹۹۵ تا ۲۰۰۱) و حتی تا زمان حاضر بوده است. بعد از انقلاب اسلامی (۱۳۵۷)، مهاجرت تعداد قابل توجهی از شهروندان افغان نیز به رشد جمعیت در ایران افزوده است. در این راستا، از ضرورت‌های بررسی امنیت مهاجران افغان می‌توان چنین استنباط کرد که پدیده شهرنشینی و به دنبال آن توسعه ناامنی‌های اجتماعی در شهرها، بالأخص در شهرمشهد که میزبان اقشار گسترده از آحاد جامعه است؛ از آن جهت مهم است که با بررسی و سنجش میزان احساس امنیت در بین مهاجران افغانستانی بتوان با تدابیر و برنامه‌ریزی‌های مدون شهری، زمینه‌های وقوع ناامنی و راهکارهای ارتقاء احساس امنیت در شهرها را گسترش داد. از سوی دیگر، آنچه اهمیت این پژوهش را دو چندان می‌کند، اشاره به این موضوع لازم و ضروری است که مهاجران افغان به‌خصوص (زنان و کودکان) یکی از گروه‌های در معرض خطر به شمار می‌روند که در معرض خطر ناامنی‌های اجتماعی و غذایی قرار دارند؛ چراکه علاوه بر مدت مدید مهاجران افغان در ایران، آن‌ها همچنان در زمینه‌های مختلف اجتماعی، سیاسی و اقتصادی در ایران محروم مانده‌اند؛ در این بین، نبود امنیت در میان زنان سرپرست خانوار افغانستانی، به‌طور معناداری شایع‌تر است. پژوهش‌های مختلفی در زمینه موضوع حاضر صورت گرفته است، ولی آنچه پژوهش حاضر را با آن‌ها متمایز می‌کند، کنکاش و بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و احساس امنیت در بین مهاجران افغانی است، و همچنین استفاده از روش معادلات ساختاری به منظور ارتباط بین دو متغیر است.

هدف اصلی پژوهش حاضر، رابطه سرمایه اجتماعی و احساس امنیت مهاجران افغان در شهرمشهد است که در این میان اهداف فرعی، میزان سرمایه اجتماعی و احساس امنیت مهاجران افغان و ارتباط بین احساس امنیت اجتماعی و ابعاد سرمایه اجتماعی در بین مهاجران افغان در شهرمشهد نیز حائز اهمیت است. با توجه به موضوع پژوهش ابتدا به مطالعات مرتبط با موضوع پژوهش در سطح داخلی و خارجی برای دستیابی به پیشینه درست از موضوع پژوهش و به دنبال آن به پژوهش‌های نظری و کتابخانه‌ای برای دستیابی به ابعاد صورت

گرفت و سپس پرسشنامه‌ای با (۲۴) گویه (امنیت اجتماعی) و (۴۷) گویه (سرمایه اجتماعی)، در میان (۳۷۲) نفر توزیع و پاسخ داده شد. سپس اطلاعات به دست آمده با استفاده از نرم افزار «اس پی اس اس»^۱ و «اسمارت پی ال سی»^۲، تجزیه و تحلیل شد. مدل سازی معادلات ساختاری «اسمارت پی ال سی»، برای ارائه تصویری از وضعیت شاخص از دید کاربران است. این روش به پژوهشگر کمک می کند که سهم نسبی هر یک از متغیرها در پیش بینی متغیر وابسته مقایسه و تعیین می کند که کدام یک از متغیرها بیشترین تأثیر و کدام یک کمترین تأثیر را بر متغیر وابسته دارند.

پیشینه پژوهش

«جوانمرد و یوسفوند» (۱۴۰۰)، در پژوهشی به بررسی سرمایه اجتماعی و احساس امنیت در بین مناطق حاشیه نشین و مرکزی (شهر خرم آباد)، پرداخته اند. نتایج نشان داد که بین میانگین سرمایه اجتماعی در مناطق حاشیه نشین مرکز شهر خرم آباد تفاوت معناداری وجود دارد. به عبارتی سرمایه اجتماعی در دو گروه آماری مذکور یکسان نبوده و تفاوت داشته است.

«سلیمی سبحان و همکاران» (۱۴۰۰)، در پژوهشی به بررسی تأثیر اعتماد اجتماعی و امنیت فضاهای شهری در توسعه گردشگری شهر گرگان به این نتایج دست یافتند که اعتماد اجتماعی و امنیت فضاهای شهری بر توسعه گردشگری تأثیر معناداری دارد، به گونه ای که میزان تأثیر متغیر امنیت فضاهای شهری بر توسعه گردشگری بیشتر از اعتماد اجتماعی است.

«زینالی گیگلو» (۱۳۹۹)، در پژوهشی با عنوان «بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی و عوامل اجتماعی مرتبط با آن در بین زنان بالای (۱۵) سال شهر پارس آباد» مشخص کرد که احساس امنیت اجتماعی در بین زنان در سطح بالایی بوده است. همچنین یافته های پژوهش حاکی از این بوده که رابطه معنادار و مستقیمی بین دین داری، اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی با

1 - SPSS.

2 - SMART PLS.

احساس امنیت اجتماعی وجود دارد و میانگین احساس امنیت افراد دارای تحصیلات بالاتر، بیشتر از افراد دارای تحصیلات پایین‌تر بود.

«طباطبایی» (۱۳۹۸)، در پژوهشی با عنوان «تحلیل عوامل محیطی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی ساکنان سکونتگاه‌های غیررسمی جنوب‌شرق تبریز مطالعه موردی مارالان تبریز» به پیروی از نظریه نیازهای مازلو معتقد بود که مسئله امنیت در هر جامعه دارای ابعاد متنوع و متعدد اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی است. از این‌رو امروزه، جرم و احساس ناامنی در برابر آن، در محلات غیررسمی شهری، از دغدغه‌های اصلی شهروندان به شمار می‌رود و در رشد آسیب‌های اجتماعی که یکی از مهم‌ترین عوامل تهدیدکننده امنیت می‌باشند، مؤثر است.

«حیدری و شفیع» (۱۳۹۸)، در پژوهشی با عنوان بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین جوانان شهر اصفهان، نشان دادند که بین دختران و پسران، تفاوت معنی‌داری از نظر احساس امنیت وجود نداشته است. ضریب همبستگی بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت نشان می‌دهد که بین این دو متغیر، همبستگی معنی‌داری وجود دارد. در بین ابعاد سرمایه اجتماعی، مشارکت اجتماعی و اعتماد همبستگی معنی‌داری با احساس امنیت دانشجویان دارد.

«یعقوبی» (۱۳۹۷)، در پژوهشی با عنوان «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی (مورد مطالعه: شهر تبریز)» که با تلفیقی از نظریه پنجره‌های شکسته «کلینگ و ویلسون» و نظریه امنیت «باری بوزان» استفاده کرده نشان داد که میزان احساس امنیت مردم شهر تبریز در حد کم بوده است. هم‌چنین، همبستگی‌ها نشان داد که بین احساس امنیت و متغیرهای همکاری و مشارکت مردم با پلیس، اعتماد مردم به پلیس، رضایت مردم از پلیس رابطه مستقیم و معناداری مشاهده شده است. از سوی دیگر، یافته‌ها نشان می‌دهد که بین پلیس قدرتمند و حساس به هنجارشکنی، گشت‌های پلیس، دین‌داری، کنترل اجتماعی غیررسمی، میزان استفاده از رسانه‌های همگانی رابطه منفی و معکوس وجود دارد.

«سبکتکین و همکاران» (۱۳۹۶)، در پژوهشی به بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و هراس از تعرض در محله‌های شهر خرم‌آباد پرداخته‌اند. نتایج نشان‌داد متغیرهای مشارکت محله‌ای، رعایت هنجارهای درونی‌شده، اعتماد محله‌ای، تعلق طایفه‌ای، سن و مدت سکونت در محله با متغیر هراس از تعرض رابطه دارند.

«گریکو و پلی»^۱ (۲۰۲۱)، در پژوهشی با عنوان «درک امنیت و رفاه مردم» با هدف ارائه روشی برای نظارت و ارزیابی ادراک عمومی از امنیت در رسانه‌های اجتماعی با توجه به اهمیت فراوان امنیت در تعیین رفاه مردم تدوین شد. جمع‌آوری پیام‌های توئیتر نشان می‌دهد ادراک امنیت از سوی پاسخگویان منفی است. این عاری از تأثیر هیاهوهای ارتباطی است، و این امکان را به شما می‌دهد تا هرگونه تغییر احتمالی در ادراک عمومی را به‌طور قابل‌اعتماد اندازه‌گیری کنید.

«مارینی و همکاران»^۲ (۲۰۱۹)، در پژوهشی با عنوان «تحلیل مدل مبتنی بر عامل تأثیر مهاجرت بر امنیت اجتماعی در سوئیس» به این نتایج دست‌یافت که در جامعه‌ای با پیری جمعیتی به دلیل موج مهاجرت گسترده در آن درگیر چالشی بسیار است. به‌منظور در نظر گرفتن تعاملات پیچیده پویایی جمعیت، توسعه شهری و رفتار جمعیت، در یک نمونه آزمایشی از کل جمعیت سوئیس، ما تا سال (۲۰۳۵) به‌صورت سالانه تأثیرات سه روند مختلف مهاجرت را بر سیستم امنیت اجتماعی سوئیس بررسی شد. شبیه‌سازی‌های مبتنی بر نمایندگی ما نشان می‌دهد که اگر نرخ‌های مهاجرت سالانه به (۵۰) درصد نرخ امروز محدود شود.

«زانگ»^۳ (۲۰۱۸)، در پژوهشی با عنوان «بازارسازی اشتغال، امنیت اجتماعی و برابری حقوق مهاجران روستایی» به این نتایج دست‌یافت که در پس‌زمینه رکود در اصلاحات هوکو، موضوع جدیدی در پژوهش در مورد مهاجرت داخلی در چین پدیدار شده است. این بررسی نشان می‌دهد که مهاجران روستایی به شهرها به حقوق شهروندی برای اشتغال و بیمه اجتماعی

1- Greco and Polli.

2- Marini et al.

3 -Zhang.

مرتبط با شغل دست‌یافته‌اند. تلاش برای تحقق شهروندی محلی پیامد دیگر اصلاحات و توسعه در دولت چین بود.

«هانسون»^۱ (۲۰۱۸)، در پژوهشی با عنوان «قوم‌نگاری‌های امنیت: پیشبرد مطالعات امنیتی فراتر از مرزهای روابط بین‌الملل» به این نتایج دست‌یافت که او شاهد اصلاحاتی بین سال‌های (۲۰۱۲ و ۲۰۱۴) در کاراکاس، ونزوئلا با اجرای اصلاحات پلیس ملی مانند امنیت شهروندی است. به اعتقاد «دانیل گلدشتاین»، انسان‌شناس مشهور معتقد است ناامنی باعث شده که جهان غیرقابل پیش‌بینی، خارج از کنترل شود، و ذاتاً خطرناک است و بنابراین، مفهوم ناامنی بر این اساس فراگیر می‌شود و فضا را برای همه‌چیزهایی که احساس ترس ایجاد می‌کند باز می‌کند.

«چن و ترنر» (۲۰۱۴)، در پژوهشی نشان دادند که تقویت مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی به مؤلفه‌های امنیت مالی، جانی، حقوقی، احساسی و اخلاقی روستاییان منجر می‌شود و آن‌ها شامل ارتباطات اجتماعی، روابط افقی بر پایه همکاری و آگاهی هستند.

در پژوهش‌های انجام‌شده (داخلی و خارجی) به‌صورت کلی مبحث امنیت و سرمایه اجتماعی را در حیطه شهر و روستاها بررسی کرده‌اند، اما در هیچ‌یک از پژوهش‌های به‌انجام رسیده به‌طور اخص به مبحث مهاجرین و نقش سرمایه اجتماعی در امنیت اجتماعی آنان پرداخته نشده است؛ بنابراین نوآوری این پژوهش در مقایسه با سایر پژوهش‌های مشابه، در این است که برای اولین بار مبحث نقش سرمایه اجتماعی در امنیت اجتماعی مهاجران افغان بررسی می‌شود.

مبانی نظری

امنیت

یکی از مفاهیم با اهمیت و پیچیده و جدید در دنیای امروز و در بسیاری از مباحث سیاسی، اجتماعی و اقتصادی موضوع و مفهوم امنیت است. امنیت از

1- Hanson.

نیازها و ضرورت‌های پایدار فرد و جامعه تلقی می‌شود که فقدان یا اختلال در آن، پیامدها و بازتاب‌های نگران‌کننده و خطرناکی به دنبال دارد (ترابی و گودرزی، ۱۳۸۳، ص ۳۲)؛ به‌طوری‌که انسان مدنی برای زندگی در جمع و دستیابی به مراتب بالای رشد نیازمند امنیت و آرامش خاطر است که با رشد و نمو جرائم و انحرافات اجتماعی زمینه‌های ناامنی و شکل‌گیری کجروی در سطح جامعه بیشترین دلهره را ایجاد می‌کند (ساروخانی و هاشم‌نژاد، ۱۳۹۰، ص ۸۲). احساس امنیت فرآیند روانی-اجتماعی‌ای است که صرفاً بر افراد تحمیل نمی‌شود، بلکه اکثر افراد جامعه بر اساس نیازها، علایق، خواسته‌ها و توانمندی‌های شخصیتی و روانی خود در ایجاد و از بین بردن آن نقش اساسی دارند (بیات، ۱۳۸۸، ص ۳۲).

نکته‌ای که باید به آن توجه شود، نقش و اهمیت وجود احساس امنیت در بین افراد جامعه در بعد ذهنی در کنار امنیت در بعد عینی است و به همین علت برخی از کارشناسان احساس امنیت را مقدم بر وجود عینی امنیت معرفی می‌کنند (بحری‌پور و همکاران، ۱۳۹۱، ص ۸۹). انسان برای تسلط بر طبیعت، فرار از ناامنی و تهدید، تأمین نیازهای اساسی خود و در یک کلمه برای دستیابی به امنیت و احساس ایمنی، زندگی اجتماعی را برگزید و از سوی دیگر، به‌موازات گسترش اجتماعات و پیچیده‌تر شدن روابط و تعاملات اجتماعی، وارد روابط گوناگونی شد که عرصه‌های زندگی را با عناوین اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و... از هم متمایز کرد و امنیت او را تحت‌الشعاع قرار داد. بدین ترتیب، بشر با تجمع و تشکیل جامعه، بستری نو برای تهدید امنیت خود فراهم آورد که از زندگی جمعی او ناشی می‌شد. او که برای فرار از ناامنی و دستیابی به احساس امنیت، جامعه را تشکیل داده بود، به‌زودی دریافت که این بار امنیتش نه‌تنها از سوی طبیعت و عوامل طبیعی، بلکه از سوی انسان‌ها و عوامل گوناگون اجتماعی، اقتصادی و سیاسی نیز تهدید می‌شود. از این‌رو، دغدغه همیشگی او برای دستیابی به احساس امنیت در مقوله جدید با عنوان «احساس امنیت اجتماعی» ظهور کرد که در پی تأمین آن علل و اسباب لازم را باید شناخت (نبوی و همکاران، ۱۳۸۹، ص ۷۴).

سرمایه اجتماعی

مفهوم سرمایه اجتماعی از جمله مفاهیم مدرن است که در گفتمان علوم اجتماعی و محافل سیاسی معاصر در سطوح مختلف استفاده شده است (صدیایی و همکاران، ۱۳۸۸، ص ۱۹۵). در کلی‌ترین سطح، سرمایه اجتماعی موضوعاتی مانند شدت و کیفیت روابط و تعاملات بین افراد و گروه‌ها، احساس تعهد و اعتماد دوجانبه نسبت به هنجارها و ارزش‌های مشترک را شامل می‌شود و به‌عنوان یک حس تعلق و همبستگی اجتماعی در نظر گرفته می‌شود (افشانی و همکاران، ۱۳۹۰، ص ۱۶۰)؛ بنابراین سرمایه اجتماعی به‌مثابه یکی از کلیدی‌ترین مفاهیم علوم اجتماعی و تشکیل‌دهنده یکی از بنیان‌های فرهنگی جوامع نو در کنار عناصری مانند عقلانیت و حاکمیت قانون، در میان اندیشمندان علوم اجتماعی جایگاه ویژه‌ای به خود اختصاص داده است (گنجی و هلالی‌ستوده، ۱۳۹۰، ص ۹۸). در اندیشه «بوردیو»^۱، سرمایه اجتماعی انباشت منابع بالفعل و بالقوه‌ای است که مربوط به داشتن شبکه‌ای نسبتاً پایدار از روابط کم‌وبیش نهادی شده از آشنایی و شناخت متقابل است (توسلی و موسوی، ۱۳۸۴، ص ۸). «اینگلهارت»^۲ معتقد است سرمایه اجتماعی، فرهنگ اعتماد و مداراست که در درون آن شبکه‌های گسترده انجمن‌های داوطلبانه پدید می‌آید (پیران و همکاران، ۱۳۸۵، ص ۲۳). «رابرت پاتنام»^۳ اعتقاد دارد که سرمایه اجتماعی وجوه گوناگون سازمان اجتماعی نظیر اعتماد، هنجارها و شبکه‌هاست که می‌توانند با تسهیل اقدامات هماهنگ کارایی جامعه را بهبود بخشند (حضرتی صومعه و ابوالحسن تنهایی، ۱۳۸۸، ص ۴۶). «پاتنام» اعتقاد دارد کشورها، جوامع و گروه‌هایی که دارای شبکه‌های غنی و گسترده‌ای از انجمن‌های مدنی، مانند سازمان‌های بشردوستانه، گروه‌های زیست‌محیطی، باشگاه‌های ورزشی و... هستند، باید از صفاتی مانند اعتماد اجتماعی، تعهد و تحمل اجتماعی، تعاون و همکاری سطح بالا، مشارکت رسمی و داوطلبانه

1 - Denguin.

2 - Inglehart.

3 - Putnam.

برخوردار باشند؛ زیرا این ویژگی‌ها سرمایه اجتماعی را بازتولید می‌کند (علیخانی فرادنبه و قجری، ۱۳۹۱، ص ۱۷۵).

امنیت و سرمایه اجتماعی

میزان احساس امنیت و آسودگی و آرامش مردم در گرو وجود محیط امن در کالبد شهری و تأمین معیارهای امنیتی در جامعه است که باعث می‌شود افراد نسبت به افراد پیرامونی خود و نهادهای مسئول اعتماد اجتماعی داشته باشند. روشن است که اعتماد اجتماعی نسبت به دیگران می‌تواند در میزان مؤثر مشارکت افراد جامعه در حل و فصل منازعات، مشارکت‌های مدنی و اجتماعی دیگر نقش بسزایی داشته باشد. حال در این رابطه شاخص‌های سرمایه اجتماعی از جمله اعتماد اجتماعی و ابعاد آن و مشارکت‌های اجتماعی می‌توانند به‌طور معناداری در افزایش احساس امنیت اجتماعی شهروندان آن جامعه نقش مؤثری ایفا کنند (دربان‌آستانه، ۱۳۹۳، ص ۱۳۱). باید گفت گسترش سطح ارتباطات اجتماعی آحاد جامعه که نسبت به یکدیگر اعتماد بیشتری پیدا کنند در افزایش میزان همکاری از قبیل همکاری همسایه‌ها با یکدیگر برای بهبود اوضاع محل، همکاری با مسئولان محلی و مشارکت داوطلبانه افراد در اجتماع و همیاری‌های اجتماعی دیگر برای کمک به دیگران بسیار سودمند خواهد بود. این تعاون و همکاری در مشارکت‌های سازمان‌یافته یا داوطلبانه زمینه آگاهی عمومی مثبت از شرایط و وضع موجود در جامعه را نشان می‌دهد. افراد در بستر جامعه همیار و مجری تعاون و همیاری می‌توانند آرامش روحی و روانی و امنیت را تجربه کنند. این ابعاد همیاری و تعاون سازنده در بین افراد جامعه ارتباط معنادار سطوح ارتباطات اجتماعی از شاخص‌های سرمایه اجتماعی را با میزان احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان را نشان می‌دهد. «پاتنام» (۲۰۰۰) معتقد است؛ اعتماد اجتماعی برای پاسخگویی به اشکال مختلف ایجاد سیاست‌ها از قبیل سیاست‌های گفتگو، رأی‌گیری، حمایت یک حزب سیاسی و مانند آن‌ها مطرح شده است. به عبارت دیگر مردمی که به دیگران اعتماد می‌کنند، شهروندان کاملاً خوبی هستند؛ بنابراین اعتماد اجتماعی و هنجارهای متقابل به‌عنوان ضرورتی برای توسعه تعهد مدنی افراد مطرح شده است. از طرف

دیگر «فوکویاما» چنین بیان می‌کند که اعتماد متقابل نقش زیادی در تسهیل فرآیندها و کاهش هزینه‌های مربوط به این‌گونه تبادلات دارد. از طرفی شبکه اعتماد می‌تواند بین افراد در یک گروه و یا بین گروه‌ها و سازمان‌های مختلف به وجود آید (علوی، ۱۳۸۰، ص ۳۴). از صاحب‌نظران سرمایه اجتماعی، «اینگلهارت» معتقد است؛ اعتماد اجتماعی متقابل یکی از پیش‌نیازهای فرهنگ مدنی و ایجاد دموکراسی پایدار محسوب می‌شود. همچنین می‌تواند بخشی از نشانگان فرهنگی پایدار محسوب شود که به بقای دموکراسی منجر می‌شود. از این‌رو اعتماد در ایجاد حس مشارکت و تعاون نقش مؤثری دارد و به مردم کمک می‌کند تا علایق و منافع خود را با امیال و علایق دیگران هماهنگ کنند و فرصت لازم در اختیار رهبران سیاسی قرار دهند تا اصلاحاتی انجام دهند و از همه مهم‌تر اینکه ارتباط و گفتگوها را میسر و مستحکم می‌کند (اینگلهارت، ۱۳۷۳، ص ۲۴). تأکید دیگری در بیان روابط بین سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی وجود دارد و آن نقش پررنگ وجود اعتماد، به‌عنوان پایه و اساس وجود پیوندها و نقش سرمایه اجتماعی در امنیت اجتماعی در بین شهروندان است. در سایه سرمایه‌های اجتماعی، احساس مسئولیت اجتماعی نمود می‌یابد و می‌توان با سطح بالایی ارتباطات انسانی و اجتماعی که با گوهر اعتماد عجین شده است در خلق شاخصه‌های امنیت اجتماعی کوشید. باید گفت؛ اعتماد بین شخصی بین اعضای یک شبکه به‌عنوان یک بعد رابطه‌ای از سرمایه اجتماعی مطرح شده است و شواهدی وجود دارد که اعتماد به‌طور مثبت بر تقسیم دانش تأثیر می‌گذارد (نارانجو زولات، ۲۰۱۹، ص ۳۴).

احساس امنیت به‌عنوان یک پدیده روان‌شناختی و اجتماعی به دلیل نیازهای مردم نسبت به یکدیگر در جامعه تولید می‌شود. در واقع، افکار و اعمال افراد جامعه نسبت به یکدیگر، الزامات چنین امنیتی را شکل می‌دهند. با توجه به این سطح، امنیت شامل آسیب‌ها و تهدیدها و همچنین آرزوها خواهد بود. مهم‌ترین پیامد آن آرامش، آسایش و رضایت جمعی خواهد بود؛ به‌عبارت‌دیگر، این سطح از امنیت می‌تواند ارتباط تنگاتنگی با سرمایه اجتماعی افراد داشته باشد. بر اساس این تعامل، جامعه باید بتواند نیازهای خود را که نتیجه یک

تهدیدکننده زندگی و تهدید جمعی است، برآورده سازد؛ بنابراین، سرمایه اجتماعی شرط کافی برای تحقق احساس امنیت اجتماعی در جامعه است. این احساس زمانی می‌تواند منتقل شود که افراد جامعه از سرمایه‌های اجتماعی برخوردار باشند؛ به عبارت دیگر، طبق نظریه نیازهای مازلو، هدف افراد این است که نیازهای آن‌ها را از بدترین تا ضعیف‌ترین (جسمی، ایمنی، اجتماعی، احترام و خودکفایی) تأمین شود. این طبقه‌بندی نیازها افراد را قادر می‌سازد تا استعدادهای خود را درک کنند؛ بنابراین، یک جامعه باید بتواند نیازها را برآورده کند، به یک احساس امنیت، سلامتی و رضایت برسد. در غیر این صورت، سطح امنیت کاهش می‌یابد (یاری و هزارجریبی، ۱۳۹۱، ص ۴۲).

روش پژوهش

این پژوهش به لحاظ هدف کاربردی و به لحاظ روش، از نوع پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش را کلیه مهاجران افغان در سطح شهر مشهد است. آنچه بر مبنای آخرین آمار واصله از وزارت امور خارجه و سرشماری ملی نفوس و مسکن (۱۳۹۵) مشخص شد، تعداد مهاجران افغان در شهر مشهد در سال (۱۳۹۹-۱۴۰۰) قریب به (۴۰۰) هزار نفر پیش‌بینی و تعیین شده است. با توجه به عدم دسترسی به آمار دقیق مهاجران قرار شد که حجم نمونه بر مبنای فرمول کوکران با حداکثر میزان خطا (P و Q) مساوی (۰/۵) تعیین شود؛ بنابراین با جمعیت تقریب به (۴۰۰) هزار نفر تعداد (۳۷۲) نمونه در این پژوهش تعیین شد. در این پژوهش به پیروی از جامعه ناآشنا و ناشناخته و پراکندگی مهاجران در سطح شهر مشهد روش نمونه‌گیری به صورت هدفمند انتخاب شد. دسترسی به این نمونه‌ها نیز به صورت تصادفی انجام شد و مهاجرین افغان که حداقل یک سال تمام در سطح مشهد سکونت داشته‌اند، بررسی شدند.

داده‌های موردنیاز پژوهش به روش اسنادی-میدانی (پرسشنامه محقق ساخته) گردآوری شده است. این پرسشنامه‌ها به دو صورت پرسش‌های باز و در برخی موارد پرسش‌های بسته تهیه شد. در این پژوهش برای سنجش روایی

پرسش‌ها به اعتبار درونی و اعتبار بیرونی استناد شده است. در خصوص بررسی پایایی پرسشنامه محقق ساخته پژوهش، تصمیم بر آن شد که از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شود. بدین منظور با بهره‌گیری از نمونه (۲۰) تایی به‌عنوان پیش‌آزمون، از رابطه زیر استفاده شد و ضریب آلفای کرونباخ برای پرسشنامه محاسبه شد (جدول شماره ۱).

در نهایت برای محاسبات آماری از نرم‌افزارهای «اس‌پی‌اس‌اس» و «اسمارت پی‌ال‌سی»، برای معادلات ساختاری و مکنون‌ها استفاده شده است.

جدول شماره (۱). سنجش پایایی متغیرهای پژوهش.

آلفای کرونباخ	تعداد گویه‌ها	سازه		
۰/۹۲۹	۲۴	امنیت اجتماعی		
۸۲/۷	۴۷	سرمایه اجتماعی		
۰/۷۲۲	۵	امنیت جانی	احساس امنیت	
۰/۷۳۳	۵	امنیت مالی		
۰/۷۸۳	۴	امنیت فکری		
۰/۸۵۶	۶	امنیت ناموسی		
۰/۸۰۶	۴	امنیت قضایی		
۰/۸۶۲	۳	پنداشت‌های اجتماعی		شناختی
۰/۸۸۸	۵	همیاری اجتماعی		
۰/۷۲	۳	شبکه ارتباطی	ساختاری	سرمایه اجتماعی
۰/۹۱۴	۲۳	مشارکت اجتماعی		
۰/۷۲	۱۰	اعتماد	ارتباطی	
۰/۷۱۴	۳	تعهد		

منبع. یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

شکل شماره (۱). مدل مفهومی پژوهش؛ منبع. یافته های پژوهش، ۱۴۰۱.

پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به فرضیه های زیر است:

الف - فرضیه کلی

سرمایه اجتماعی به عنوان تبیین کننده مناسب در بین مهاجران افغان در شهر مشهد می تواند بر میزان احساس امنیت اجتماعی آنان رابطه معناداری داشته باشد؛ به گونه ای که هرچه میزان سرمایه اجتماعی پاسخگویان افزایش یابد، میزان احساس امنیت آنان نیز افزوده می شود.

ب - فرضیه های فرعی

۱. بین سرمایه اجتماعی شناختی (همبستگی اجتماعی؛ پنداشت های اجتماعی) و احساس امنیت مهاجران افغان در شهر مشهد رابطه معناداری است؛ به گونه ای که با افزایش میزان سرمایه اجتماعی شناختی پاسخگویان بر میزان احساس امنیت آن ها افزوده می شود.

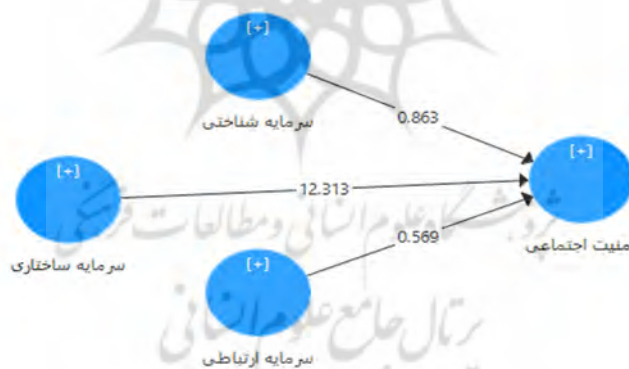
۲. بین سرمایه اجتماعی ساختاری (شبکه ارتباطی؛ مشارکت اجتماعی) و احساس امنیت مهاجران افغان در شهر مشهد رابطه معناداری است؛ به گونه ای که با افزایش میزان سرمایه اجتماعی ساختاری پاسخگویان بر میزان احساس امنیت آن ها افزوده می شود.

۳. بین سرمایه اجتماعی ارتباطی (اعتماد اجتماعی؛ تعهد اجتماعی و روابط هنجاری) و احساس امنیت مهاجران افغان در شهر مشهد رابطه معناداری است؛ به گونه‌ای که با افزایش میزان سرمایه اجتماعی ارتباطی پاسخگویان بر میزان احساس امنیت آن‌ها افزوده می‌شود.

یافته‌های پژوهش

مسیر گرافیکی احساس امنیت بر مبنای ابعاد سرمایه اجتماعی (شناختی، ارتباطی و ساختاری)

در این بخش خروجی گرافیکی مدل مسیر در نمای اصلی مشاهده می‌شود که ضرایب مسیر بر روی روابط ایجاد شده بین متغیرهای درون‌زا و برون‌زا و روابط بین متغیرهای مشاهده‌پذیر و مکنون (مدل اندازه‌گیری) محاسبه شده است. همان‌طور که شکل شماره (۲)، ملاحظه می‌شود تنها سرمایه ساختاری در ارتباط با احساس امنیت با مقداره تی (۱۲/۳۱۳) رابطه معناداری وجود دارد؛ زیرا مقدار ضریب تی از (۱/۹۶) بیشتر است؛ اما سرمایه ارتباطی و شناختی به‌طور مستقیم رابطه معناداری را نشان نداده است.

شکل شماره (۲). ابعاد سرمایه اجتماعی بر احساس امنیت؛ منبع. یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

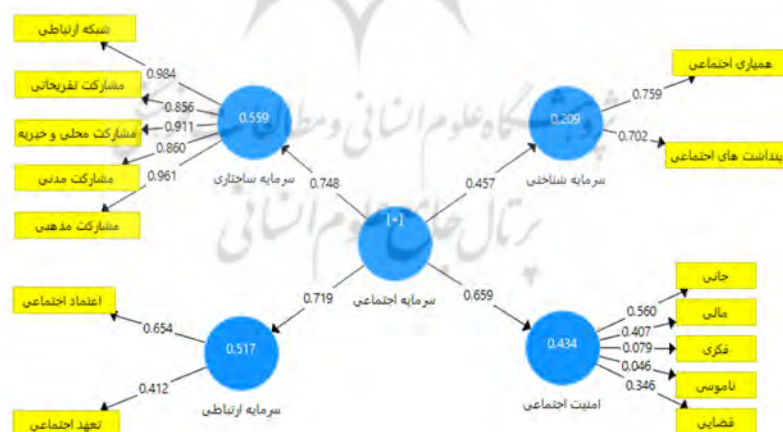
همان‌گونه که در شکل شماره (۲)، ملاحظه می‌شود سهم بار عاملی هر یک از ابعاد سرمایه اجتماعی در ارتباط با احساس امنیت مشخص شده است. سهم بعد ساختاری (۰/۵۸۱)، بیشترین اثرگذاری را نشان می‌دهد و هر سه بعد

توانسته است (۰/۴۵۹)، از واریانس متغیر وابسته پژوهش (احساس امنیت) را تبیین کند. در این رابطه لازم به توضیح است بارهای عاملی ضعیف در مورد سرمایه شناختی و ارتباطی مشاهده می‌شود.

شکل شماره (۳). ضرایب مسیر استاندارد احساس امنیت بر مبنای ابعاد سرمایه اجتماعی؛ منبع. یافته های پژوهش، ۱۴۰۱.

همان‌گونه که در شکل شماره (۳) مشاهده می‌شود، کلیه مؤلفه‌های متغیرها نیز در ارتباط با متغیرهای خود معنادار است. برای تعیین مسیر گرافیکی متغیر سرمایه اجتماعی بر احساس امنیت همان‌گونه که در شکل شماره (۴)، ملاحظه می‌شود سهم بار عاملی هر یک از مؤلفه‌ها و متغیرها گزارش شده است.

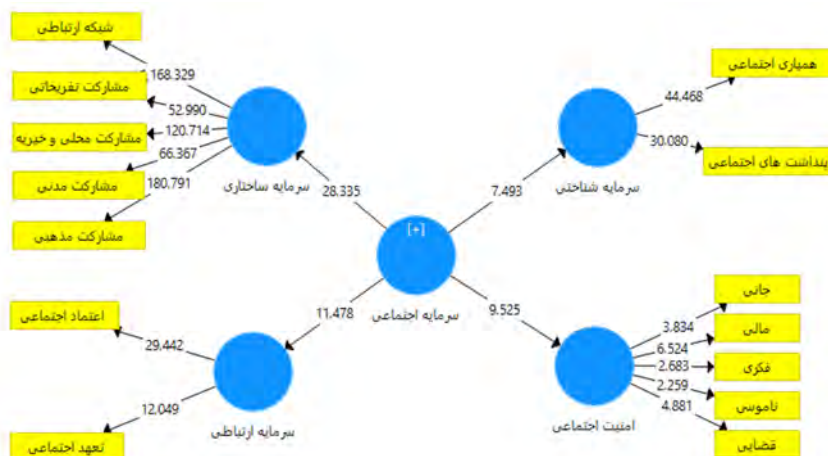
شکل شماره (۴). ضرایب مسیر استاندارد احساس امنیت اجتماعی در ارتباط با متغیر سرمایه اجتماعی؛ منبع. یافته های پژوهش، ۱۴۰۱.

همان‌گونه که در شکل شماره (۴)، ملاحظه می‌شود از مجموع روابط میزان (۰/۴۳۴) از واریانس متغیر وابسته احساس امنیت تبیین شده است. بیشترین مقدار بار عاملی در مورد بعد سرمایه ساختاری (۰/۷۴۸) بوده است.

در این میان از میان مؤلفه‌های سرمایه شناختی همیاری اجتماعی با بار عاملی (۰/۷۵۹) بیش از پنداشته‌ها اثرگذاری نشان داده است. همچنین در میان مؤلفه‌های سرمایه ارتباطی سهم اعتماد اجتماعی با بار عاملی (۰/۶۵۴) بیش از تعهد اجتماعی بوده است. در این رابطه از مؤلفه‌های سرمایه ساختاری نیز سهم شبکه ارتباطی با بار عاملی (۰/۹۸۴) بیش از سایر مؤلفه‌ها نشان داده شده است. در مقایسه با ابعاد سرمایه اجتماعی بیشترین میزان تأثیرگذاری مربوط به سرمایه ساختاری و کمترین میزان مرتبط با سرمایه شناختی بوده است و سهم سرمایه ارتباطی در حد وسط است.

ضرایب معناداری t احساس امنیت

در نهایت برای مشاهده معناداری روابط مدل ساختاری می‌بایستی معناداری روابط ایجادشده محاسبه شود و با توجه به سطح معناداری محقق می‌تواند نسبت به تأیید یا رد روابط مدل نتیجه‌گیری کند. برآزش مدل ساختاری با استفاده از ضرایب تی به این صورت است که این ضرایب باید از (۱/۹۶) بیشتر باشد تا بتوان در سطح اطمینان (۹۵) درصد معنادار بودن آن‌ها را تأیید ساخت.

شکل شماره (۵). ضرایب آماره تی معناداری احساس امنیت اجتماعی؛ منبع. یافته های پژوهش، ۱۴۰۱. همان طور که در شکل شماره (۵)، مشاهده می شود کلیه متغیرهای پژوهش با مقدار تی چون از (۱/۹۶) بیشتر هستند، رابطه معناداری را با متغیر احساس امنیت نشان می دهند.

برازش مدل کلی معیار گاف^۱

مدل کلی شامل هر دو بخش مدل اندازه گیری و ساختاری می شود و با تأیید برازش آن، بررسی برازش در یک مدل کامل می شود. برای برازش مدل کلی تنها یک معیار به نام گاف استفاده می شود.

این معیار از طریق فرمول زیر محاسبه می شود:

$$GOF = \sqrt{(Comunalitie) \times R^2}$$

مفهوم (Comunalitie) نشانه میانگین مقادیر اشتراکی هر متغیر است و R^2 نیز مقدار میانگین مقادیر R Squares متغیرهای درون زای الگو است. برای اجرا از بخش الگوریتم؛ داده های بخش Communalitie را فراخوانی کرده و مقادیر میانگین R Squares متغیرهای درون زای را انتخاب و در فرمول فوق

1- GOF.

قرارداد و محاسبه می‌کنیم. جدول شماره (۲)، حاصل برآیند محاسبات پژوهش است.

جدول شماره (۲). میانگین مقادیر اشتراکی.

مدل کلی معیار گاف	مقدار میانگین مقادیر اشتراکی هر متغیر ***	مقدار میانگین مقادیر اشتراکی هر متغیر
احساس امنیت	۰/۴۳۴	۰/۰۶۳
سرمایه شناختی	۰/۲۰۹	۰/۲۸
سرمایه ارتباطی	۰/۵۱۷	۰/۰۳۴
سرمایه ساختاری	۰/۵۵۹	۰/۷۳۴
جمع	۱/۷۱۹	۱/۱۱۱
متوسط میانگین	۰/۴۲	۰/۲۷۷
مجدور نهایی گاف		۰/۳۴

منبع. یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

مجموع هر یک از مقادیر اشتراکی و R^2 بر مبنای میانگین مقدار متوسط ضرایب در جدول شماره (۸)، به دست می‌آید و پس $Comunaliti = (۰/۲۷۷)$ و R^2 مقدار (۰/۴۲) به دست آمد؛ بنابراین مقدار گاف مدل مطابق با رابطه محاسبه شد. با توجه به سه مقدار (۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶) که به‌عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای گاف معرفی شده‌اند. برابر این بر اساس فرمول کلی می‌توان چنین به دست آورد؛

$$GOF = \sqrt{۰/۴۲ \times ۰/۲۷۷}$$

$$GOF = ۰/۳۴$$

مقدار (۰/۳۴)، حاصل از برآزش کلی نشان می‌دهد که مدل از مطلوبیت بالایی برخوردار است.

آزمون فرضیه‌ها

برای آزمون فرضیه‌ها از «آماره تی»^۱ استفاده شده است. بررسی فرضیه اول پژوهش، با عنوان «احتمالاً سرمایه اجتماعی به‌عنوان تبیین‌کننده مناسب در

1- T.

بین مهاجران افغان در شهر مشهد می‌تواند بر میزان احساس امنیت آنان رابطه معناداری داشته باشد؛ به گونه‌ای که هرچه میزان سرمایه اجتماعی پاسخگویان افزایش یابد، میزان احساس امنیت آنان نیز افزوده می‌شود. بر مبنای شاخص‌های به دست آمده از نرم‌افزار «اسمارت پی‌ال‌سی» و جدول شماره (۲)، می‌توان در مورد برآزش مدل پژوهش قضاوت کرد. در مورد معنادار بودن اعداد به دست آمده مدل می‌توان گفت، از آنجایی که آزمون فرضیه‌ها در سطح اطمینان (۹۵) درصد انجام می‌شود، ضرایب معناداری باید از (۱/۹۶) بیشتر باشد. در غیر این صورت بی‌معنا خواهد بود.

جدول شماره (۳). نتایج تحلیل فرضیه اول.

مسیر مستقیم	آماره t	بار عاملی	نتیجه آزمون
سرمایه اجتماعی ← احساس امنیت اجتماعی	۹/۵۲۵	۰/۶۵۹	تأیید

منبع. یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

با توجه به نتایج جدول شماره (۳)، پس از تأیید برآزش مدل‌های اندازه‌گیری، مدل ساختاری و مدل کلی، با استفاده از ضرایب معناداری «تی» فرضیه اول بررسی شد. همان‌طور که در جدول مشخص شد، ضریب معناداری تی (۹/۵۲۵) بیشتر از (۱/۹۶) و همان‌طور که مشاهده می‌شود؛ بنابراین نشان داد سرمایه اجتماعی به عنوان تبیین‌کننده مناسب در بین مهاجران افغان در شهر مشهد بر میزان احساس امنیت آنان تأثیر دارد؛ پس فرضیه مربوطه تأیید می‌شود.

در بیان ارتباط سرمایه اجتماعی با احساس امنیت باید گفت گسترش سطح ارتباطات اجتماعی آحاد جامعه که نسبت به یکدیگر اعتماد بیشتری پیدا کنند، در افزایش میزان همکاری از قبیل همکاری همسایه‌ها با یکدیگر برای بهبود اوضاع محل، همکاری با مسئولان محلی و مشارکت داوطلبانه افراد در اجتماع و همیاری‌های اجتماعی دیگر برای کمک به دیگران بسیار سودمند خواهد بود. این تعاون و همکاری در مشارکت‌های سازمان‌یافته یا داوطلبانه زمینه آگاهی عمومی مثبت از شرایط و وضع موجود در جامعه را نشان می‌دهد. افراد در بستر جامعه همیار و مجری تعاون و همیاری می‌توانند آرامش روحی و روانی و

امنیت را تجربه کنند. این ابعاد همیاری و تعاون سازنده در بین افراد جامعه ارتباط معنادار سطوح ارتباطات اجتماعی از شاخص‌های سرمایه اجتماعی را با میزان احساس احساس امنیت در بین شهروندان را نشان می‌دهد. همچنین تأکید دیگری در بیان روابط بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت وجود دارد و آن نقش پررنگ وجود اعتماد، به‌عنوان پایه و اساس وجود پیوندها و نقش سرمایه اجتماعی در احساس امنیت در بین شهروندان است. در سایه سرمایه‌های اجتماعی، احساس مسئولیت اجتماعی نمود می‌یابد و می‌توان با سطح بالای ارتباطات انسانی و اجتماعی که با گوهر اعتماد عجین شده است در خلق شاخصه‌های احساس امنیت کوشیده است.

به اعتقاد پاتنام سرمایه اجتماعی، در واقع با ایجاد شبکه‌ای با بهره‌گیری از هنجارها، روابط اجتماعی و اعتماد می‌تواند در خدمت هدف‌های سودمندی چون رفاه، آسایش فکری و مشارکت مدنی بالا باشد که در این پژوهش همان احساس امنیت است. هرچند به نظر بوردیو نیز، سرمایه اجتماعی سازوکاری است که از طریق روابط اجتماعی و پیوستگی اجتماعی امکان دسترسی به منابع را موجب می‌شود. از این‌رو به نظر می‌رسد اعتماد اجتماعی بر روی احساس امنیت شهروندان تأثیر دارد. سرمایه اجتماعی شرط کافی برای تحقق احساس امنیت در جامعه است. این احساس زمانی می‌تواند منتقل شود که افراد جامعه از سرمایه‌های اجتماعی برخوردار باشند.

برای بررسی فرضیه فرعی نخست پژوهش، تحت عنوان «بین سرمایه اجتماعی شناختی (همیاری اجتماعی؛ پنداشت‌های اجتماعی) و احساس امنیت مهاجران افغان در شهر مشهد رابطه معناداری است؛ به‌گونه‌ای که با افزایش میزان سرمایه اجتماعی شناختی پاسخگویان بر میزان احساس امنیت آن‌ها افزوده می‌شود». بر مبنای شاخص‌های نشان داده شده در جدول شماره (۴)، می‌توان در مورد برآزش مدل پژوهش قضاوت کرد. در مورد معنادار بودن اعداد به دست آمده مدل می‌توان گفت، از آنجایی که آزمون فرضیات در سطح اطمینان (۹۵) درصد انجام می‌شود، ضرایب معناداری باید از (۱/۹) بیشتر باشد. در غیر این صورت بی‌معنا خواهد بود.

جدول شماره (۴). نتایج تحلیل فرضیه فرعی اول.

نتیجه آزمون	بار عاملی	آماره t	سیر مستقیم
عدم تأیید	- ۰/۰۷۴	۰/۸۶۳	سرمایه شناختی ← احساس امنیت
عدم تأیید	- ۰/۰۸	۱/۱۳۲	همپاری اجتماعی ← احساس امنیت
تأیید	۰/۱۲۵	۱/۹۹۶	پنداشت‌های اجتماعی ← احساس امنیت

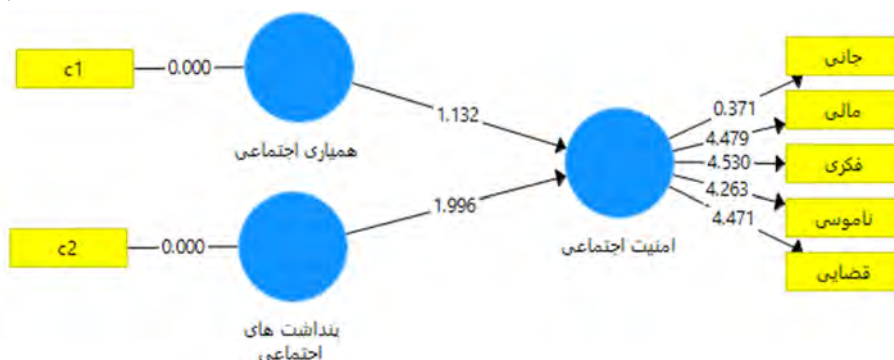
منبع. یافته های پژوهش، ۱۴۰۱.

با توجه به نتایج جدول شماره (۴)، پس از تأیید برآزش مدل‌های اندازه‌گیری، مدل ساختاری و مدل کلی، با استفاده از ضرایب معناداری تی فرضیه فرعی اول بررسی شد. همان‌طور که در جدول مشخص شد، ضریب معناداری «تی» (۰/۸۶۳) کمتر از (۱/۹۶) است، که این نشان می‌دهد بین سرمایه اجتماعی شناختی و احساس امنیت مهاجران افغان در شهر مشهد رابطه معناداری وجود ندارد؛ پس فرضیه مربوط تأیید نمی‌شود.

سهم هر یک از مؤلفه‌های سرمایه شناختی در ارتباط بار عاملی با متغیر وابسته احساس امنیت و رابطه معناداری تی نشان داده شده است.

شکل شماره (۶). بار عاملی مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شناختی با احساس امنیت؛ منبع. یافته های پژوهش، ۱۴۰۱.

شکل شماره (۷). مقادیر تی معناداری مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شناختی با احساس امنیت؛ منبع. یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

همان‌گونه که در شکل‌های شماره (۶ و ۷)، ملاحظه می‌شود تنها پنداشت‌های اجتماعی توانسته است با بار عاملی (۰/۱۲۵) در ارتباط با احساس امنیت مهاجران افغان معنادار باشد و همیاری اجتماعی در این رابطه معنادار نبود.

برای بررسی فرضیه فرعی دوم پژوهش، تحت عنوان «بین سرمایه اجتماعی ساختاری (شبکه ارتباطی؛ مشارکت اجتماعی) و احساس امنیت مهاجران افغان در شهر مشهد رابطه معناداری است؛ به‌گونه‌ای که با افزایش میزان سرمایه اجتماعی ساختاری پاسخگویان بر میزان احساس امنیت آن‌ها افزوده می‌شود» بر مبنای شاخص‌های نشان داده شده در جدول شماره (۵)، می‌توان در مورد برآزش مدل پژوهش قضاوت کرد. در مورد معنادار بودن اعداد به‌دست‌آمده مدل می‌توان گفت، از آنجایی که آزمون فرضیات در سطح اطمینان (۹۵) درصد انجام می‌شود، ضرایب معناداری باید از (۱/۹۶) بیشتر باشد. در غیر این صورت بی‌معنا خواهد بود.

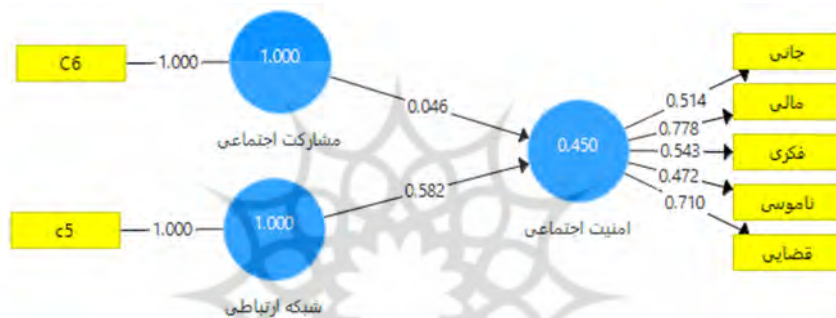
جدول شماره (۵). نتایج تحلیل فرضیه فرعی دوم.

مسیر مستقیم	آماره t	بار عاملی	نتیجه آزمون
سرمایه ساختاری ← احساس امنیت	۱۲/۳۱۳	۰/۵۸۱	تأیید
مشارکت اجتماعی ← احساس امنیت	۰/۰۴۶	۱/۰۳	عدم تأیید
شبکه ارتباطی ← احساس امنیت	۰/۵۸۲	۱۴/۱۸۶	تأیید

منبع. یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

با توجه به نتایج جدول شماره (۵)، پس از تأیید برآزش مدل‌های اندازه‌گیری، مدل ساختاری و مدل کلی، با استفاده از ضرایب معناداری تی فرضیه فرعی دوم بررسی شد. همان‌طور که در جدول مشخص شد، ضریب معناداری تی (۱۲/۳۱۳) بیشتر از (۱/۹۶) بیشتر است، و این نشان می‌دهد که بین سرمایه اجتماعی ساختاری و احساس امنیت مهاجران افغان در شهر مشهد رابطه معناداری وجود دارد؛ بنابراین فرضیه فرعی دوم تأیید می‌شود.

سهم هر یک از مؤلفه‌های سرمایه ساختاری در ارتباط بار عاملی‌شان با متغیر وابسته احساس امنیت و رابطه معناداری تی نشان داده شده است.

شکل شماره (۸). بار عاملی مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی ساختاری با احساس امنیت اجتماعی؛ منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

شکل شماره (۹). مقادیر تی معناداری مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی ساختاری با احساس امنیت؛ منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

همان‌گونه که در شکل‌های شماره (۸ و ۹)، ملاحظه می‌شود تنها شبکه ارتباطی توانسته است با بار عاملی (۰/۵۸۲) در ارتباط با احساس امنیت شهروندان افغان معنادار باشد و مشارکت اجتماعی در این رابطه معنادار نبود.

برای بررسی فرضیه فرعی سوم پژوهش، تحت عنوان «بین سرمایه اجتماعی ارتباطی (اعتماد اجتماعی؛ تعهد اجتماعی و روابط هنجاری) و احساس امنیت مهاجران افغان در شهر مشهد رابطه معناداری است؛ به‌گونه‌ای که با افزایش میزان سرمایه اجتماعی ارتباطی پاسخگویان بر میزان احساس امنیت آن‌ها افزوده می‌شود» بر مبنای شاخص‌های نشان داده شده در جدول شماره (۶)، می‌توان در مورد برازش مدل پژوهش قضاوت کرد. در مورد معنادار بودن اعداد به دست آمده مدل می‌توان گفت، از آنجایی که آزمون فرضیات در سطح اطمینان (۹۵) درصد انجام می‌شود، ضرایب معناداری باید از (۱/۹۶) بیشتر باشد؛ در غیر این صورت بی‌معنا خواهد بود.

جدول شماره (۶). نتایج تحلیل فرضیه فرعی سوم.

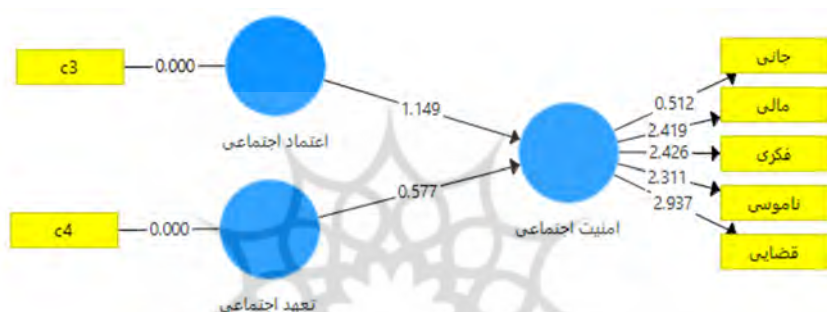
مسیر مستقیم	آماره تی	بار عاملی	نتیجه آزمون
سرمایه ارتباطی ← احساس امنیت	۰/۵۶۹	-۰/۰۳	عدم تأیید
اعتماد اجتماعی ← احساس امنیت	-۰/۰۹	۱/۱۴۹	عدم تأیید
تعهد اجتماعی ← احساس امنیت	۰/۰۴	-۰/۵۷۷	عدم تأیید

منبع. یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

با توجه به نتایج جدول شماره (۶)، پس از تأیید برازش مدل‌های اندازه‌گیری، مدل ساختاری و مدل کلی، با استفاده از ضرایب معناداری تی فرضیه فرعی سوم بررسی شد. همان‌طور که در جدول مشخص شد، ضریب معناداری تی (۰/۵۶۹) کمتر از (۱/۹۶) است، و این نشان می‌دهد که بین سرمایه اجتماعی ارتباطی و احساس امنیت مهاجران افغان در شهر مشهد رابطه معناداری وجود ندارد؛ بنابراین فرضیه سوم فرعی مورد تأیید قرار نمی‌گیرد. سهم هر یک از مؤلفه‌های سرمایه ارتباطی در ارتباط بار عاملی‌شان با متغیر وابسته احساس امنیت و رابطه معناداری تی نشان داده شده است.

شکل شماره (۷). بار عاملی مؤلفه‌های سرمایه ارتباطی با احساس امنیت؛ منبع. یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

شکل شماره (۸). مقادیر T معناداری مؤلفه‌های سرمایه ارتباطی با احساس امنیت؛ منبع. یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

همان‌گونه که در شکل‌های شماره (۷ و ۸)، ملاحظه می‌شود، اعتماد اجتماعی و تعهد اجتماعی با بار عاملی ضعیف در ارتباط با احساس امنیت شهروندان افغان معنادار نبود و در مجموع سرمایه ارتباطی با احساس امنیت رابطه معناداری را نشان نداده است.

نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و احساس امنیت در مورد مهاجران افغان ساکن شهر مشهد است.

در پاسخ به پرسش اصلی پژوهش «میزان سرمایه اجتماعی و احساس امنیت مهاجران افغان چقدر است؟ و آیا بین احساس امنیت و ابعاد سرمایه اجتماعی در بین مهاجران افغان در کلانشهر مشهد ارتباط وجود دارد؟»، نتایج نشان داد

که میزان سرمایه اجتماعی و احساس امنیت در مهاجران افغان از حد متوسط مورد انتظار بالاتر است. منتها در مورد سرمایه تفاضل اختلاف بیش از میزان احساس امنیت در مورد آن‌ها به چشم می‌خورد. این نشان می‌دهد که ابعاد سرمایه اجتماعی در مورد مهاجران افغان بیش از احساس امنیتشان در شهر مشهد بوده است. باید گفت در باب احساس امنیت و سرمایه اجتماعی و ابعاد آن‌ها تعاریف و تفسیرهای بسیاری وجود دارد.

در مورد احساس امنیت دیدگاه اساسی در اسلام امنیت را به‌عنوان یکی از مقدس‌ترین آرمان‌های بشری و الهی یاد شده است. از مکتب‌های امنیتی، بیشتر از نظرات مکتب امنیتی-انتقادی برای طرح «فرد» به‌عنوان مرجع امنیت، مکتب جامعه‌گرایی برای تأکید به مفاهیمی از جمله مشروعیت سیاسی، حقوق بشر و امنیت انسانی و مکتب اسلام برای توجه به حاکمیت معیارهای انسانی و الهی بهره‌برداری شده است. چنین استنباط می‌شود که میزان حد متوسط احساس امنیت در مهاجران خارجی با توجه به موقعیت و ساختار فعلی در این گروه مهاجران امری مهم شناخته می‌شود. این میزان امنیت می‌تواند رهنمود یک امنیت پایدار برای سایر شهروندان شهر مشهد را به ارمان داشته باشد. در این زمینه دیدگاه «بوزان» مطرح می‌شود که او نقطه آغاز امنیت را ذهنی و مبتنی بر تصمیم‌بازیگران معرفی می‌کند. او بیان می‌دارد که مسئله امنیت در اجتماع شناخته می‌شود؛ زیرا بازیگران می‌توانند به آن رجوع کنند و برخی پدیده‌ها را به‌عنوان تهدید نگاه کنند. در این رابطه برداشت افغان‌ها از امنیت ریشه در ساختار اجتماعی موردقبول در شهر مشهد دارد. «ویور» مدعی است که باید با رویکردی جامعه‌شناسانه به امنیت نگریسته شود. در این رابطه از دیدگاه جامعه‌شناختی وجود احساس امنیت در مورد مهاجران می‌تواند نویدبخش توسعه احساس امنیت در جامعه باشد. همچنین به نظر «پارسونز» هرچقدر که ارزش‌ها بیشتر درونی شوند، امکان سازگاری فرد با محیط و شرایط اجتماعی خود افزایش یافته و امنیت بیشتری حاصل می‌شود. از نظر «پارسونز» نظام فرهنگی و قابلیت حفظ ارزش‌های فرهنگی جامعه، از مهم‌ترین عناصر حفظ نظم در کل نظام اجتماعی است. در این باب مشخص می‌شود امنیت

موجود نقش ارزش‌های اسلامی و فرهنگ تعالی و بومی ایرانی اسلامی در سازگاری این گروه مهاجران را تقویت کرده باشد.

در تحلیل دیگر تلفیق نظم و امنیت در مفهوم بازاندیشی «گیدنز» از یکسو عملی است که پایه هر نوع نظم تثبیت‌شده را سست می‌کند و از سوی دیگر با توجه به حجم وسیع تغییرات به‌عنوان ابزاری تلقی می‌شود که به کنترل این تغییرات می‌پردازد. جوامع پیشرفته صنعتی به‌سوی تحولات تدریجی از تأکید بر امنیت اقتصادی و جانی به تأکید بر تعلق و دل‌بستگی به دیگران، ابزار فردی و کیفیت‌زندگی پیش می‌روند. از نظر «گیدنز» احساس ناامنی وجودی (روانی)؛ باعث به وجود آمدن ناامنی در رابطه با دیگران می‌شود. «گیدنز» امنیت وجودی یکی از صورت‌های مهم احساس امنیت به معنای وسیع آن می‌داند. از این‌رو وجود احساس امنیت نسبی در بین به‌خصوص گروه مهاجران نشان می‌دهد که سطح مطلوبی از ارتباطات اجتماعی مثبت در بین اعضای این گروه وجود دارد که خود می‌تواند حکایت از وجود امنیت ملی باشد. به‌عبارت‌دیگر باید گفت که احساس امنیت مفهوم چندبعدی است و در ارتباط با شرایط اجتماعی و افراد مختلف به گونه‌های متفاوت ظهور می‌یابد و بیشترین نقطه قوت آن بر فرایندهای ارتباطی است.

آنچه مشخص شده است میزان سرمایه اجتماعی در حد متوسط در بین مهاجران افغان نشان می‌دهد که زوایای اعتماد، ارتباط و همنوایی در بین آنان وجود دارد. در این رابطه نتایج نشان داد که از بین ابعاد سرمایه اجتماعی سهم سرمایه ساختاری بیش از میزان سرمایه ارتباطی و شناختی بوده است. در این رابطه میزان مشارکت اجتماعی در ابعاد مختلف و شبکه ارتباطی در بین مهاجران همسویی بسیار زیادی با نتایج تحقیقات داخلی در بیان ارتباط سرمایه اجتماعی با احساس امنیت در ایران دارد.

در مدل‌های جدید سرمایه اجتماعی مانند نظریه «ناهابیت و گوشال» که به سه بعد ساختاری، بعد ارتباطی و بعد شناختی سرمایه اجتماعی تأکید کرده است؛ نتایج نشان داد بعد ساختاری که بر این امر متمرکز است که آیا افراد باهم در ارتباط هستند یا خیر؟ در مورد مهاجران نسبت به سایر ابعاد بیشتر بوده

است. در این رابطه رویکردهای چهارگانه (اجتماع‌گرایی، شبکه‌ای، نهادی و هم‌افزایی) پیشنهادی «وولکاک و نارایان» (۱۳۸۹) در مورد سرمایه اجتماعی نشان می‌دهد که رویکرد اجتماع‌گرایی به نقش گروه‌ها و سازمان‌های محلی مانند کلوپ‌ها، انجمن‌ها و گروه‌های مدنی و در رویکرد شبکه‌ای، سرمایه اجتماعی کالایی فردی است و به سرمایه‌گذاری افراد در روابط اجتماعی و در اختیار قرار گرفتن منابع موجود در این روابط برای کسب بازده و سود مورد انتظار است و اما رویکرد هم‌افزایی در تحلیل چیرستی و چرایی سرمایه اجتماعی تلاش می‌کند کاستی‌های تأکید یک‌جانبه بر وجوه نهادی و شبکه‌ای سرمایه اجتماعی و یا به عبارت دیگر وجوه فردی و جمعی آن را از طریق ارائه تعریفی از این اصلاح رفع کند که ابعاد نهادی و شبکه‌ای و همچنین سازمان رسمی و غیررسمی سرمایه اجتماعی را در کنار هم قرار دهد. ضرورت می‌یابد که در این پژوهش به رویکرد هم‌افزایی سرمایه اجتماعی تأکید کرد؛ چراکه در این رویکرد سرمایه اجتماعی ذخیره شبکه‌های رسمی و غیررسمی است که افراد برای تولید و تخصیص خدمات و کالاها مورد استفاده قرار می‌دهند.

در بررسی فرضیه فرعی نخست پژوهش، «بین سرمایه اجتماعی شناختی (همیاری اجتماعی؛ پنداشت‌های اجتماعی) و احساس امنیت مهاجران افغان در شهر مشهد رابطه معناداری است» نتایج آماری (ضریب معناداری $t(0/863)$) و ضرایب مسیر بار عاملی (۰/۷۴) نشان داد که فرضیه مربوطه تأیید نمی‌شود. نتایج نشان داد که میزان همیاری اجتماعی و پنداشت‌های اجتماعی موجود در بین مهاجران چندان با احساس امنیت در بین آنان رابطه معناداری را نشان نمی‌دهد. پراکندگی جمعیت مهاجران افغانی و نامأنوس بودن آنان می‌تواند بر احساس غریبه بودن بین آنان را به دنبال داشته باشد و گرایش‌های آنان نسبت به مباحث اجتماعی در شهر مشهد متفاوت کرده است. نتایج پژوهش با نتایج پژوهش «لی و همکاران» (۲۰۱۷) که سرمایه اجتماعی را نمای کلی از همبستگی، اتحاد و اعتماد متقابل جامعه در دستیابی به اهداف مشترک در جهت توسعه پایدار می‌داند و بر ارتباط امنیت و سرمایه اجتماعی تأکید دارد، همسویی نشان نمی‌دهد یا در تحقیقات داخلی همانند «توری» (۱۳۹۸) که بر

حفظ و توسعه سرمایه اجتماعی به عنوان قوام احساس امنیت تأکید دارد و بعد شناختی سرمایه اجتماعی را مهم‌ترین متغیر تأثیرگذار بر متغیر وابسته (احساس احساس امنیت) اثبات کرده است، همسویی نشان نمی‌دهد.

در تحلیل فرضیه فرعی دوم پژوهش، «بین سرمایه اجتماعی ساختاری (شبکه ارتباطی؛ مشارکت اجتماعی) و احساس امنیت مهاجران افغان در شهر مشهد رابطه معناداری است؛ به گونه‌ای که با افزایش میزان سرمایه اجتماعی ساختاری پاسخگویان بر میزان احساس امنیت آن‌ها افزوده می‌شود» نتایج پژوهش نشان داد که با مقادیر ضریب معناداری $t(313/12)$ و بار عاملی $(0/581)$ فرضیه مربوطه تأیید می‌شود. در این رابطه نقش پررنگ مشارکت‌های اجتماعی و ابعاد آن بر احساس امنیت شهروندان قابل ملاحظه است.

نتایج به دست آمده با نتایج پژوهش‌های خارجی همانند پژوهش «سولاردا و همکاران» (۲۰۱۸) که بهبود مشارکت اجتماعی دینفعان را یک چالش اساسی برای برنامه‌ریزی راهبردی کشور مقصد گردشگری می‌داند و بر مشارکت اجتماعی تأکید فراوانی دارد و نتایج پژوهش‌های داخلی همانند پژوهش «حیدری و شفیعی» (۱۳۹۸) نشان داده است که مشارکت اجتماعی و اعتماد همبستگی معنی‌داری با احساس امنیت دانشجویان دارد یا در پژوهش دیگر «خوش‌نام» (۱۳۹۸) مشخص شد بین «میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی» با «احساس امنیت» همبستگی معنی‌داری وجود دارد و از سوی دیگر در پژوهش «زینالی گیگلو» (۱۳۹۹) رابطه معنادار و مستقیمی بین اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی با احساس امنیت وجود دارد می‌توان گفت که نتایج حاصل از این پژوهش با این نتایج همسویی نشان می‌دهد.

در تحلیل و بررسی فرضیه فرعی سوم پژوهش، با عنوان «بین سرمایه اجتماعی ارتباطی (اعتماد اجتماعی؛ تعهد اجتماعی و روابط هنجاری) و احساس امنیت مهاجران افغان در شهر مشهد رابطه معناداری است» نتایج نشان داد که مقادیر ضریب معناداری تی $(0/569)$ و بار عاملی $(-0/03)$ فرضیه مربوط تأیید نشده است؛ به عبارت دیگر اعتماد اجتماعی و تعهد اجتماعی با بار

عاملی ضعیف در ارتباط با احساس امنیت شهروندان افغان معنادار نبود و در مجموع سرمایه ارتباطی با احساس امنیت رابطه معناداری را نشان نداده است.

نتایج پژوهش «لی و همکاران» (۲۰۱۷) که سرمایه اجتماعی را به‌عنوان نمای کلی از همبستگی، اتحاد و اعتماد متقابل جامعه در دستیابی به اهداف مشترک برای توسعه پایدار معرفی کرده‌اند با نتایج پژوهش حاضر همسویی نشان نمی‌دهد. این می‌تواند نشانه بی‌اعتمادی گسترده در بین مهاجران برای دستیابی به مزایای اجتماعی و منافع شخص یا قومی خاص باشد. از طرف دیگر نتایج پژوهش با پژوهش‌های داخلی «حیدری و شفیعی» (۱۳۹۸) که بر رابطه معناداری بین مشارکت اجتماعی و اعتماد با احساس امنیت دانشجویان تأکید کرده‌اند؛ همسویی ندارد.

پیشنهادها

- نتایج نشان داد که بین همیاری اجتماعی و پنداشته‌های اجتماعی با احساس امنیت در مورد مهاجران افغان رابطه معناداری نشان نداده است. در این رابطه سیاست‌های موازنه‌کارانه و عدالت‌محور در تخصیص منابع موجود با فرآیندهای نظام آموزشی و پرورشی و آموزش‌های عالی در حق دانش‌آموزان و دانشجویان افغان بتوان قدمی مؤثر در توسعه همیاری و پنداشته‌های اجتماعی آنان برداشت.

- از آنجاکه در ایران به‌عنوان یک کشور مهاجرپذیر مؤثر در منطقه نیز شناخته می‌شود؛ سایر اقوام و مهاجران نیز به‌تبع می‌توانند متأثر از شرایط و ساختار موجود در احساس امنیت و میزان سرمایه اجتماعی در بین آنان مورد توجه قرار گیرد؛ بنابراین سیاست‌های حمایتی و تشویقی مؤثر با اتخاذ برنامه‌های میان‌مدت و بلندمدت می‌توان از ظرفیت‌های مطلوب این اقشار در جامعه بهره‌مند شد. قوانین متعادل در حقوق انسانی، اجتماعی و دادن حقوق شهروندی در این خصوص می‌تواند باعث تأثیرگذاری مثبت سرمایه‌های موجود انسانی، اجتماعی و فرهنگی آنان بر احساس امنیت و ملی محسوب شود.

- راهکارهای توسعه سرمایه‌های ارتباطی و شناختی در مورد گروه مهاجران کثیر افغان در ایران با ابعاد گسترده انجام پذیرد تا بتوان با راهکارهای عملی نقاط ضعف و محدودیت‌های پیش‌آمده در مورد این مهاجران را کاهش داد.
- پیشنهاد می‌شود در اسکان و تمرکز مهاجران بالأخص مهاجران افغانی و نیازها و توانمندی‌های آنان پژوهش‌های جامع صورت پذیرد؛ چراکه با مدیریت شهری مناسب می‌توان به امنیت عمومی منطقه و شهر کمک رساند.
- مشخص شد که میزان سرمایه اجتماعی نسبت به میزان احساس امنیت در بین مهاجران بیشتر است؛ بنابراین می‌توان با پژوهش‌های دیگر درباره دلایل و راهکارهای توسعه احساس امنیت در بین مهاجران افغانی اقدام کرد.

منابع

- افشانی، سیدعلیرضا؛ پارسامهر، مهربان؛ نوریان نجف‌آبادی، محمد (۱۳۹۰). «مقایسه میزان سرمایه اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه یزد و اصفهان». تحلیل اجتماعی نظم و نابرابری اجتماعی، ۲ (۲)، صص (۱۵۷-۱۸۰).
- اینگلهارت، رونالد (۱۳۷۳). «تحول فرهنگی در جوامع پیشرفته صنعتی»، ترجمه مریم وتر. تهران: انتشارات کویر.
- بحری‌پور، عباس؛ ذوالفقاری، ابوالفضل؛ رستگار، خالد امیر (۱۳۹۱). «بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی شهرستان کاشان)». پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۱ (۴)، صص (۸۹-۱۰۹).
- بیات، بهرام (۱۳۸۸). «جامعه‌شناسی احساس امنیت». تهران: انتشارات امیرکبیر.
- پروین‌زاده، رقیه؛ محمدی‌شیخی، قباد (۱۳۹۴). «نقد و بررسی اهمیت امنیت روانی اشخاص از منظر فقهی و حقوقی». دومین همایش ملی عدالت، اخلاق، فقه و حقوق. میبد: دانشگاه آزاد اسلامی واحد میبد.
- پیران، پرویز؛ موسوی، میرطاهر؛ شیانی، ملیحه (۱۳۸۵). «سرمایه اجتماعی در ایران: کارپایه مفهومی و مفهوم‌سازی سرمایه اجتماعی (با تأکید بر شرایط ایران)». نشریه علوم اجتماعی «رفاه اجتماعی»، شماره (۲۳)، صص (۹-۴۴).
- ترابی، یوسف؛ گودرزی، آیت (۱۳۸۳). «ارزش‌ها و امنیت اجتماعی»، فصلنامه دانش انتظامی، ۶ (۲)، صص (۳۱-۴۶).
- توسلی، غلام‌عباس؛ موسوی، مرضیه (۱۳۸۴). «مفهوم سرمایه در نظریات کلاسیک و جدید با تأکید بر نظریه‌های سرمایه اجتماعی». نامه علوم اجتماعی، ۲۶ (۲۶)، صص (۱-۳۲).
- جوانمرد، کرم‌اله؛ یوسفوند، پروانه (۱۴۰۰). «سرمایه اجتماعی و احساس امنیت در بین مناطق حاشیه‌نشین و مرکزی (شهر خرم‌آباد)». نشریه پژوهشنامه نظم و امنیت انتظامی، ۱۴ (۲)، صص (۵۷-۸۲).
- حضرتی صومعه، زهرا؛ ابوالحسن تنهایی، حسین (۱۳۸۸). «بررسی نظری پژوهش‌های سرمایه اجتماعی در جامعه ایران». علوم رفتاری، شماره (۱)، صص (۲۹-۵۲).
- حیدری، مسعود؛ شفیعی، روح‌اله (۱۳۹۸). «بررسی سرمایه اجتماعی بر احساس امنیت اجتماعی در بین جوانان مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه اصفهان». نشریه مطالعات امنیت اجتماعی، ۱۰ (۶۰)، صص (۱۲۳-۱۵۴).
- خوش‌نام، مینا (۱۳۹۸). «نقش شبکه‌های اجتماعی در گسترش امنیت اجتماعی ادراک‌شده در زنان شهروندان تهرانی». پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران.

- دربان آستانه، علیرضا (۱۳۹۳). «ارزیابی و تحلیل احساس امنیت روستاییان نواحی مرزی (مطالعه موردی: استان ایلام)». برنامه‌ریزی فضایی، ۴ (۴)، صص (۱۲۹-۱۵۶).
- درویشی، فرزاد؛ محسنی، رضاعلی؛ مهاجری، اصغر (۱۴۰۰). «رابطه توسعه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (مورد مطالعه: شهر تهران)». پژوهشنامه نظم و امنیت انتظامی، ۱۴ (۳)، صص (۲۲۳-۲۴۸).
- ذاکری‌هامانه، راضیه؛ افشانی، سیدعلیرضا؛ عسکری‌ندوشن، عباس (۱۳۹۱). «بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت اجتماعی در شهر یزد». مجله جامعه‌شناسی ایران، ۱۳ (۳)، صص (۸۳-۱۱۰).
- زینالی گیگلو، شبنم (۱۳۹۹). «بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی و عوامل اجتماعی مرتبط با آن در بین زنان بالای ۱۵ سال شهر پارس‌آباد». پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد رشته علوم اجتماعی. تبریز.
- ساروخانی، باقر؛ هاشم‌نژاد، فاطمه (۱۳۹۰). «بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی (مؤلفه‌های آن) و احساس امنیت اجتماعی در بین جوانان شهر ساری». فصلنامه جامعه‌شناسی مطالعات جوانان، ۲ (۲)، صص (۸۱-۹۴).
- سالنامه آماری استانداری خراسان رضوی (۱۴۰۰). استانداری خراسان رضوی.
- سبکتکین، قربانعلی؛ ترکرانی، مجتبی؛ حق‌ندری، ایرج (۱۳۹۶). «رابطه سرمایه اجتماعی و هراس از تعرض در محله‌های شهر خرم‌آباد». مسائل اجتماعی ایران، ۸ (۸)، صص (۷۷-۹۸).
- سلیمی‌سبحان، محمدرضا؛ یاپنگ غراوی، محمد؛ محمدبیگی سلخوری، مریم و بالی چلندر، مصطفی (۱۴۰۰). «تأثیر اعتماد اجتماعی و امنیت فضاها در توسعه گردشگری شهری (مطالعه موردی: شهر گرگان)». مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی، ۲ (۱)، صص (۲۳-۲۸).
- سیف‌الدینی، فرانک؛ عیوضلو، داود؛ عیوضلو، محمود؛ ریکا، جهانبخش (۱۳۹۲). «سرمایه اجتماعی و تأثیر آن بر احساس امنیت (مطالعه موردی: شهرستان کوه‌دشت)». مطالعات ساختار و کارکرد شهری، ۱ (۱)، صص (۸۹-۱۱۲).
- صیدایی، سیداسکندر؛ احمدی‌شاپورآبادی، محمد علی؛ معین‌آبادی، حسین (۱۳۸۸). «دیاچهای بر سرمایه اجتماعی و رابطه آن با مؤلفه‌های توسعه اجتماعی در ایران». نشریه اقتصاد، راهبرد یاس، شماره (۱۹)، صص (۱۸۷-۲۲۵).
- طباطبایی، سیده‌سیما (۱۳۹۸). «تحلیل عوامل محیطی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی ساکنان سکونتگاه‌های غیررسمی جنوب‌شرق تبریز مطالعه موردی مارالان تبریز». پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد رشته برنامه‌ریزی و علوم محیطی. دانشگاه تبریز.
- علوی، بابک (۱۳۸۰). «نقش سرمایه اجتماعی در توسعه». ماهنامه تدبیر، ۱۲ (۱۱۴)، صص (۳۰-۴۲).

- علیخانی فرادنبه، اعظم؛ قجری، حسینعلی (۱۳۹۱). «میزان سرمایه اجتماعی زنان شهر بروجن و عوامل اجتماعی تأثیرگذار بر آن». جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۰ (۱)، صص (۱۷۱-۱۹۳).
- فرج‌پور، مریم؛ ایزدی، احمد؛ رضایی، نورمحمد (۱۳۹۷). «عملکرد پلیس بر احساس امنیت عمومی از دیدگاه شهروندان». پژوهشنامه نظم و امنیت انتظامی، ۱۱ (۱)، صص (۷۵-۱۰۰).
- فضلی، علی (۱۴۰۱). «بررسی رابطه بین حمایت اجتماعی و احساس امنیت دانش آموزان». فصلنامه دانش انتظامی چهارمحال و بختیاری، ۱ (۳۸)، صص ۳۷-۵۲.
- گنجی، محمد؛ هلالی‌ستوده، مینا (۱۳۹۰). «رابطه گونه‌های دین‌داری و سرمایه اجتماعی (رویکردی نظری و تجربی در بین مردم شهرستان کاشان)». جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۰ (۲)، صص (۹۵-۱۲۰).
- ناصرپور، مهرداد (۱۳۹۸). «بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی ناجا بر امنیت روانی شهروندان خرم‌آباد». نشریه علمی دانش انتظامی لرستان، ۷ (۲۵)، صص (۳۷-۵۲).
- نبوی، سیدعبدالحسین؛ حسین‌زاده، علی‌حسین؛ حسینی، سیده‌هاجر (۱۳۸۹). «بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی». فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۱ (۴)، صص (۷۳-۹۶).
- نوری، جواد (۱۳۹۸). «مطالعه جامعه‌شناختی رابطه سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی؛ معلمان استان قم)». پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد. دانشگاه پیام‌نور استان تهران، مرکز پیام‌نور پرنده.
- یاری، حامد؛ هزارجریبی، جعفر (۱۳۹۱). «بررسی رابطه احساس امنیت و اعتماد اجتماعی در میان شهروندان (مطالعه موردی ساکنان شهر کرمانشاه)». پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۱ (۴)، صص (۳۹-۵۸).
- یعقوبی، سمیرا (۱۳۹۷). «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی: شهر تبریز)». پایان‌نامه علوم اجتماعی - پژوهش علوم اجتماعی. دانشگاه بیرجند.
- Chen. T. Turner. J. (2014). Extending Social Security Coverage to the Rural Sector in China. International Socio Security Review. 67 (1):49-70.
- Greco. F. Polli. A. (2021). Security Perception and People Well-Being. Soc Indic Res, 153: 741-758.
- Hanson. R. (2018). Ethnographies of Security: Pushing Security Studies beyond the Bounds of International Relations. Qual Sociol, 41:135-144.
- Lee, Y, Puji Rianti, I, Sun Park, M, (2017). Measuring social capital in Indonesian community forest management, Forest Science and Technology, 13(3): 133-141.
- Lindstrom M. Merlo.J. Ostergren P. O. (2003). Social capital and sense of insecurity in the neighbourhood: a population-based multilevel analysis in Malmo. Sweden. Social Science & Medicine. 56 (5): 1111-1120.

- Marini. M. Chokani. N. Abhari. R.S. (2019). Agent-Based Model Analysis of Impact of Immigration on Switzerland's Social Security. *Int. Migration & Integration* 20. 787-808.
- Naranjo-Zolotov, M, Oliveira, T, Cruz-Jesus, F, Martins, J, Gonçalves b, Frederico Branco, R, Xavier, N, (2019), Examining social capital and individual motivators to explain the adoption of online citizen participation. *Future Generation Computer Systems*, Volume 92: PP 302-311.
- Soular da, J, Knollenberg, W, Boleyc, B, Perduea, R, Gard McGeheea, N, (2018). Social capital and strategic destination planning, *Tourism Management journal*. 69: 189-200.
- Zhang. Z. (2018). Employment marketization. Social security inclusion and rights equalization of rural migrants. *China popul. Dev. stud.* 2: 57-82.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی